

DE PEDAGOG 03

UITGAVE VAN DE NVO - JAARGANG 17 - OKTOBER 2016

Achter de voordeur

Sjiitische jongeren & Nederlandse islam

Wie heeft er écht dyslexie?

Stormen bestrijden met EMDR

Ander profiel kinderen in vervangend gezin

Hazes

Waarschijnlijk waren het boekjes van de christelijke schoolmeester en kinderboekenschrijver W.G. van de Hulst waaruit mijn moeder me voorlas. En natuurlijk de kinderbijbel van Anne de Vries, na het middageten. Ik heb er geen herinneringen aan en ook geen foto's zoals de zussen Heinsbroek van de VoorleesExpress. Maar die kinderbijbel en de complete serie *Voor onze kleinen* van W.G. van de Hulst heb ik nog wel in de boekenkast staan.

Wat ik me nog goed herinner, is de ontdekking dat ik zelf kon lezen. Op sinterklaasavond kreeg ik een boek cadeau. "Mama, ik kan lezen!" Voorlezen hoefde niet meer. We haalden samen kinderboeken uit de dorpsbibliotheek en later verslond ik al haar streekromans. Mijn moeder heeft, net als de moeder van onderzoeker Adriana Bus, de liefde voor lezen aan me overgedragen. Volgens Bus is het belangrijk dat scholen een ruim aanbod aan boeken hebben. En kinderen helpen met kiezen. Dat is goed voor de leesontwikkeling.

In mijn studententijd vingen we een tijdje Mohamed op, van huis weggelopen wegens zijn strenge en tirannieke vader. Mo was vijftien en deed het liefst 'alles wat verboden is'. Hij blowde, dronk alcohol, at varkensvlees en bezocht prostituees.

Voor zijn zestiende verjaardag deed ik hem *Ik lach me kapot* van André Hazes cadeau, een boek met verhalen over zijn jeugd. Mo herkende zichzelf in Hazes, was een groot fan. "Ik heb nog nooit een boek gelezen", verklaarde hij later. "Maar deze wel drie keer achterelkaar."

In het omslaginterview vertellen Anne en Marieke Heinsbroek van de VoorleesExpress hoe zij het voorleesritueel voor het slapengaan overdragen aan allochtone gezinnen. Vrijwilligers komen elke week bij een gezin thuis voorlezen, een half jaar lang. Ze zijn bij veel gezinnen vaak de eerste 'Nederlanders' die over de vloer komen. Wat mij betreft een enorme meerwaarde van de methode VoorleesExpress.

Annemiek Haalboom
Hoofdredacteur *de Pedagoog*

16

‘Dyslexie is wat er overblijft nadat laaggeletterdheid succesvol is bestreden’

Aryan van der Leij, pagina 16

4

Coverfoto: Rianne den Balvert

4 **Achter de voordeur**
Voorlezen loont. Interview met de zussen Heinsbroek van de VoorleesExpress en onderzoeker Adriana Bus

12 **Onderhandelen over fatwa's**
Sjiitische jongeren in Nederland

16 **Wie heeft er écht dyslexie?**
Onderzoeker Van der Leij, Tweede Kamerlid Ypma en orthopedagoog Rolak

24 **Stormen bestrijden met EMDR**
Hoe Roger (9) van zijn nachtmerries afraakt

32 **Opgroeien in een vervangend gezin**
Over het veranderde profiel van pleegkinderen, adoptiekinderen en alleenstaande minderjarige vluchtelingen

19

32

20

rubrieken

10 Onderzoeksnieuws

11 Hier doe ik het voor:
Elske Algra

15 Column Stijn Sieckelink

19 Gegrepen: *Wonderouders*

23 Gastcolumn: Oskar van de Vijver

20 Promovendus Kirsten van den Bosch

27 Juridische en beroepsethische vragen

28 Vijf vragen aan Marc Dullaert

30 Pas verschenen

36 Studenten & starters

37 NVO-lid: Silke de Klerk

38 Ledennieuws

40 Op de werkvloer: Carla Wikkerman

Achter de voordeur

De VoorleesExpress bestaat tien jaar. Duizenden vrijwilligers komen elke week een uurtje thuis voorlezen bij kinderen met een taalachterstand. Scholen, bibliotheken en gemeenten omarmen de methode van de VoorleesExpress. Taalontwikkeling is niet eens het belangrijkste voor steeds meer gemeenten.

Er waren eens... twee zussen. Anne en Marieke Heinsbroek begonnen tien jaar geleden spontaan met voorlezen bij allochtone gezinnen in de Utrechtse flatwijk Kanaleneiland. Marieke was huiswerkbegeleider in de wijk en Anne ging er wonen, samen met een Turkse vriendin. Ze schrok toen ze haar neefjes van vier en zes ontmoette. Die spraken bijna alleen Turks, net als hun moeder.

Zelf hadden de studentes warme herinneringen aan het voorlezen door hun ouders. Ze kregen een droom: voorlezen is leuk, daar kunnen we kinderen met een taalachterstand mee helpen. Ze trommelde een stel vriendinnen op en gingen voorlezen bij tien gezinnen in Kanaleneiland. Een uur per week, een half jaar lang. De VoorleesExpress was geboren. Inmiddels is hun idee uitgegroeid tot een bijna landelijk netwerk

Anne en Marieke hebben warme herinneringen aan het voorlezen door hun ouders

met duizenden vrijwilligers. Die lezen jaarlijks bij vierduizend gezinnen voor. Zo helpen ze kinderen met hun taalontwikkeling en maken ze ouders vertrouwd met het voorleesritueel. Tegelijk versterken ze de band tussen ouders en school. Marieke en Anne Heinsbroek hebben allebei nog contact met de kinderen uit hun eerste voorleesgezin. Marieke helpt daar nu met huiswerk en blijft regelmatig bij de familie eten. Anne zag hoe de moeder van haar eerste Marokkaanse voorleesgezin zelfvertrouwen kreeg en een baan vond.

Hoe komen jullie aan gezinnen?

"We zijn een franchiseorganisatie, met verschillende uitvoerders in ruim honderd gemeenten. De meeste werken met vaste toeleiders, vooral de voorschool of de basisschool, soms een logopedist of een bibliotheek. Gemeenten zetten de VoorleesExpress graag in binnen de voor- en vroegschoolse educatie. Er is zoveel mogelijk contact tussen school en de voorlezer, ze weten van elkaar wat ze doen. Zo is er meer inbedding binnen het onderwijs en is het effect groter."

Waarom kies je voor kinderen van twee tot acht jaar?

"We streven ernaar om er zo vroeg mogelijk bij te zijn. Als

een kind twee is, ben je eigenlijk al laat. Maar het moet ook leuk zijn voor vrijwilligers. Dat zijn geen professionals die gewend zijn om met peuters te werken. Bij een kind van twee kun je niet veel meer doen dan plaatjes aanwijzen en mis je het echte voorleesgevoel. Dus in de praktijk zijn de kinderen vaak iets ouder."

Zijn de voorlezers nog steeds Nederlandse studentes, zoals tien jaar geleden?

"In studentensteden als Amsterdam en Utrecht wel. Af en toe is er een allochtone vrijwilliger, maar niet veel. In veel culturen is voorlezen niet iets waar je mee opgroeit, dus raakt het niet een eigen ervaring die je wilt uitdragen. In andere steden, zoals Roosendaal en Breda, zijn het vooral ouderen die in het onderwijs of als pedagoog hebben gewerkt."

Na een half jaar vertrekken de vrijwilligers en moeten de ouders het voorlezen overnemen?

"We trainen de vrijwilligers in interactief voorlezen. Ze gebruiken een boek om in gesprek te gaan met kinderen: wat denk je dat er gaat gebeuren? Zo prikkelen ze kinderen om taal actief te gebruiken. Deze manier van voorlezen

Anne en Marieke Heinsbroek

- brengen ze over op de ouders. Die zijn vaak onzeker, vooral over hun Nederlands. Maar voorlezen of vertellen in de eigen moedertaal is ook prima. Het is vooral belangrijk kinderen een taalrijke omgeving te bieden. Een bezoek met het gezin aan de bibliotheek, vaak een eerste kennismaking, zit standaard in het pakket.”

Doen er ook autochtone laaggeletterde gezinnen mee?

“Sinds een paar jaar. Maar die groep is heel lastig te bereiken. Ze zijn zich vaak niet bewust van een taalachterstand en er is schaamte. Als je uit een ander land komt, is het logisch dat je moeite hebt met de taal. Maar als je hier geboren bent, vinden ouders het gênant dat ze hulp nodig hebben.”

De Universiteiten Utrecht en Amsterdam deden onderzoek naar de effecten van de VoorleesExpress. Wat blijkt daar uit?

“Er is nog niet een echt significant positief effect aangetoond op de taalontwikkeling van kinderen. Wel effecten als: er zijn meer boeken in huis als we afronden, kinderen vinden lezen leuker als we weggaan. Maar het is moeilijk om bij deze doelgroep en deze preventieve interventie een kwantitatief onderzoek te doen dat het effect aantoont. Bij het Nederlands Jeugdinstituut zijn we wel opgenomen in de database van effectieve jeugdinterventies omdat onze aanpak theoretisch goed is onderbouwd.”

Komt er meer onderzoek?

“We streven naar een gedragsverandering bij ouders. Daar gaan we volgend jaar een groot onderzoek naar doen. Welke drempels ervaren ouders? Vinden ze het moeilijk de juiste boekjes te kiezen? Zijn ze onzeker over hun eigen taal? En is de VoorleesExpress in staat die drempels weg te nemen? Dat onderzoek doen we samen met Stichting Lezen. Die wil de VoorleesExpress - naast het bibliotheekprogramma BoekStart voor kinderen van nul tot vier - gaan positioneren in Nederland.”

De VoorleesExpress neemt ook drempels weg tussen autochtone voorlezers en allochtone gezinnen. Is dat belangrijk of een bijkomend voordeel?

“Bij veel gezinnen zijn het vaak de eerste ‘Nederlanders’ die binnenkomen en die echt geïnteresseerd zijn. Je komt twintig keer terug, dus bouw je samen een band op. Sommige gemeenten vinden het feit dat we achter de voordeur komen nog belangrijker dan de taalontwikkeling. Den Haag bijvoorbeeld. Sinds een jaar trainen we daar vrijwilligers die eerst een half jaar gewoon voorlezen. Daarna krijgen ze er een rol bij en gaan ze ook andere opvoedvragen in een gezin signaleren en aanpakken. Zoals ouders stimuleren om de taal beter te leren.”

In tien jaar tijd bereikte de VoorleesExpress ruim 13.000 gezinnen met meer dan 15.000 vrijwilligers. Er zijn 30.000 kinderen voorgelezen.

De VoorleesExpress blijft groeien en heeft nog veel te doen:

- * **20%** van de leerlingen verlaat de basisschool met het leesvaardigheidsniveau van een groep 6-leerling.
- * **13%** van de kinderen loopt het risico om op latere leeftijd laaggeletterd te worden.
- * Slechts **65%** van de leerlingen in het basis- en speciaal onderwijs vindt lezen leuk.
- * Het percentage laaggeletterden in Nederland is de afgelopen jaren gegroeid naar **12%**.
- * De kans dat kinderen uitgroeien tot lezers is **5x** groter als de ouders zelf voorlezen en lezen stimuleren.

Bron: VoorleesExpress

‘Papa, ga eens staan!’

‘Ik wil een cadeau geven aan jou. Tadaa!’, roept Maria Li (net 6) als voorlezer Merel binnenkomt.

‘Ik ook aan jou’, zegt Merel.

Maria: ‘Ik weet het! Een boek!’

Merel Buiting (24), freelance journalist bij *de Gelderlander*, komt op een zomerse dinsdagavond voor het laatst voorlezen bij de familie Li. Ze wonen op de vijfde verdieping van een flat in de Utrechtse wijk Overvecht. Er is een coördinator van de VoorleesExpress meegekomen, die de voorlezer en het gezin begeleidt. Zij heeft ook een boek voor Maria meegebracht. Plus een diploma omdat Maria twintig keer is voorgelezen.

Kijke, kijke

“Ik merk dat Maria’s Nederlands de laatste tijd veel beter is geworden”, zegt vader Anyan Li. “Ze gebruikt meer woorden en maakt langere zinnen. Vroeger zei ze: ‘Kijke, kijke’. Nu: ‘Kijk eens naar mij’. ‘Kijke, kijke’ is eigenlijk een letterlijke vertaling uit het Chinees, die herhaling zit in onze taal.”

De ouders van Maria kwamen tien jaar geleden naar Nederland en werken allebei in de horeca. De voertaal in huize Li is Mandarijn. Vader Anyan praat goed Nederlands. “Maar thuis Nederlands praten is een beetje raar”, zegt hij. “Als Maria maar één taal goed onder de knie heeft, ook Mandarijn, is dat een goede basis.”

Zijn vrouw Yanan is net voor de tweede keer gezakt voor haar inburgeringsexamen Nederlands, niveau 2. “Maar ze begrijpt

wel alles.” Ze vinden het allebei belangrijk dat Maria goed Nederlands leert. Daarom zeiden ze meteen ‘ja’ toen Maria’s leraar – meester Joost – vroeg of ze mee wilden doen met de VoorleesExpress.

Zoekboeken

Zoals elke week heeft Merel een grote tas vol boeken meegenomen. Prentenboeken, dierenboeken, prinsessenboeken. Maria mag de tas uitpakken. Ze kiest een van haar favorieten: *Curieuze Neus*. Een zoekboek, met een gat in het midden zodat je er doorheen kunt kijken.

Met haar neus door het boek gaat Maria op zoek in de woonkamer. Op zoek naar iets dat rood is. “Jouw mond!” Op zoek naar iets dat heel klein is. Maria huppelt naar het aquarium: “De visjes!” Op zoek naar iets dat heel groot is. “Papa, ga eens staan!”, grapt Maria. “Dit is echt leuk!”

Maria loopt over van de energie. Daarom werken zoekboeken heel goed bij haar, heeft voorlezer Merel ervaren. “Dan kan ze actief zijn en houdt ze haar aandacht erbij. We hebben ook een keer Twister gespeeld, omdat ze zo leerde wat links en rechts was.” Zoekboeken zijn ook handig omdat Maria’s moeder weinig Nederlands kan lezen. “Bij een bezoek aan de bibliotheek heb ik haar dit soort boeken

laten zien”, vertelt Merel. “Die kan ze ook in het Mandarijn voorlezen. De bibliotheek heeft namelijk geen boeken in het Mandarijn.”

Lege pagina’s

Aan het eind van het allerlaatste voorleesuur wil Maria graag nog één keer het prentenboek *Tot Hier En Niet Verder* lezen met Merel. “Omdat het zo grappig is.” Het is een boek met humoristische tekeningen, maar de rechterpagina’s zijn leeg. Een soldaat moet die rechterpagina’s bewaken en leeg houden. Zijn boze generaal wil die namelijk voor zichzelf reserveren. De linkerpagina’s raken steeds voller met mensen. Ze hebben het al minstens vijf keer gelezen en de figuren in het boek andere namen gegeven. Namen van mensen die Maria kent. Zo heet de soldaat ‘Kai’, naar de vriend van Merel, die ook een keer is meekomen voorlezen.

“We gaan dat boek wel lenen bij de bibliotheek”, zegt Maria’s moeder. “Die is vlakbij, vijf minuten lopen van ons huis.” Vader Li heeft er alle vertrouwen in dat het wel goed komt met Maria’s Nederlands. Hij heeft nog wel een laatste vraag voor Merel definitief vertrekt: “Is het mogelijk dat jij en mijn vrouw af en toe afspreken om samen Nederlands te oefenen?”

tekst: Annemiek Haalboom, foto Merel Buiting en familie Li: Rianne den Balvert